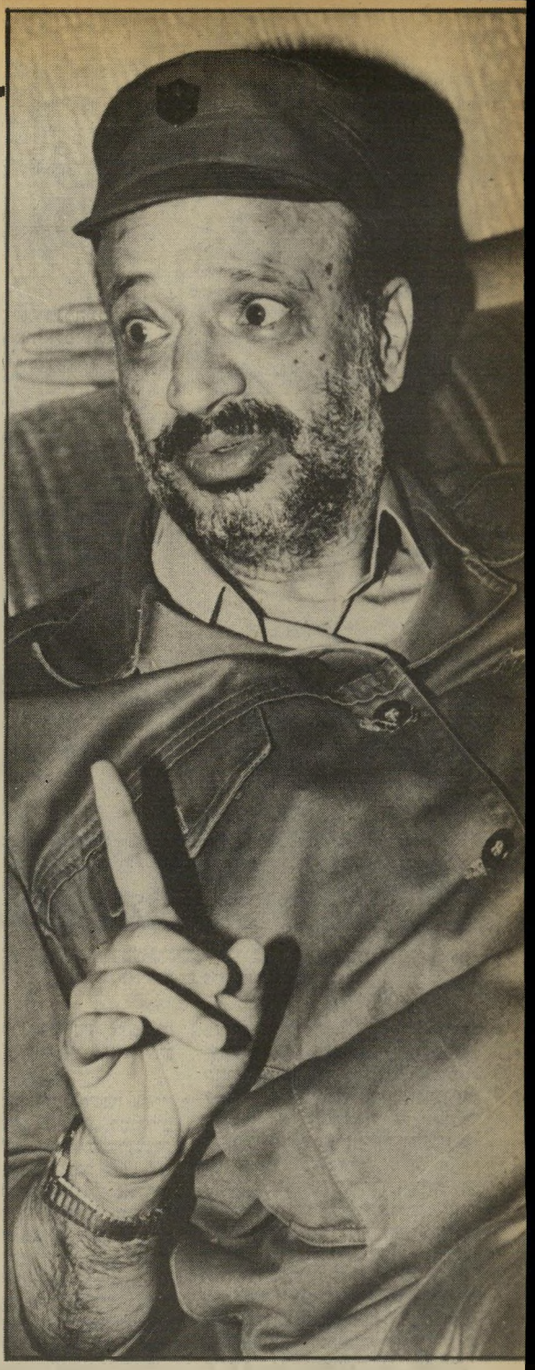

הקרב לחיים ולמוות

באש"ף מתון סכנה לתוכניותיה. כי אש"ף בזה עלול לגיים תמיכה בינלאומית מוחצת בהסדר־שלום, אשר יגזול את הגדה והרצועה מידי "ארץ־ישראל השלמה".

כמה ימים לאחר מכן בישר הפרשן של הטלוויזיה הישראלית בשימחה: „הסורים משלימים את המלאכה שישראל התחילה בה."

● הקנוניה הגדולה

ל מראית־עין היה זה אבסורד. סוריה וישראל הן אויבות בנפש. כמה פעמים בשבועות האחרונים ציפה העולם כולו שתפרוץ בכל רגע מילחמה בין שתי המדינות.

אולם איבה זו, ששתי המדינות עוסקות בה בקולי־קולות, היא למראית־עין בלבד. למעשה קיימת זהות־אינטרסים מרחיקת־לכת בין ממשלות ירושלים ודמשק, וגם שיתוף־פעולה מעשי כימעט־שלם.

פת"ח

הביטוי המוחשי ביותר לשיתוף־פעולה זה הוא העזרה ההדדית ביניהן למניעת הנסיגה מלבנון. ממשלת־בגין הצליחה בכישרון רב להשיג הסכם חתום עם ממשלות לבנון וארצות־הברית, שלפיו תיסוג ישראל מלבנון רק אם גם הסורים ייסוגו. הסורים אינם חולמים אפילו לסגת. כך מעניקים הסורים לישראל את האליבי המושלם להישארות בשליש הדרומי של לבנון, בעוד שישראל מעניקה לסוריה את האמתלה הדרושה להמשך שליטתה ב־40% של לבנון, במיזרחה ובצפון. חלוקת לבנון היא אינטרס ישראלי־סורי משותף.

אך שיתוף־הפעולה הוא הרבה יותר עמוק ויותיק. הוא מופנה נגד אוייב משותף: הפלסטינים.

אין זו תופעה חדשה. היא קיימת מזה זמן רב, והגיעה לשיאה ב־1976.

היה זה כשנה אחרי פרוץ מילחמת־האזרחים הגדולה בלבנון. אש"ף ניסה תחילה לעמוד במילחמה זו מן הצד ולתווך בין הניצים. אך הוא נספג בעל כורחו אל תוך המערבולת. הכוחות של אש"ף עלו בהרבה על הפאלאנגות, שנתמכו כבר אז על־ידי ישראל. ובהתקפת־נגד גדולה התחילו כוחות פת"ח לעלות על מעוזי המארונים, מצפון לכביש ביירות־דמשק.

בצר להם קראו ראשי המארונים לסוריה להתערב. הצבא הסורי פלש ללבנון, לאורך כביש ביירות־דמשק, ועלה חזיתית על כוחות אש"ף. התפתח קרב עז. הכוחות הפלסטיניים, שכבר נמצאו מצפון לכביש, נאלצו לסגת בחיפזון, כדי להציל את עצמם. באיזור בחמדון נערכו הפלסטינים לקרב־הגנה נואש.

כוח־משימה סורי קטן עלה בינתיים על צידון. כשלא נתקל בהתנגדות נכנס לעיר, ושם המתין לו מארב של פת"ח. הכוח הושמד.

העליונות הצבאית הסורית היתה מוחצת, ובוחות אש"ף נערכו לעמידה אחרונה נוסח־מצדה בביירות, בצידון ובצור. אולם ברגע האחרון ממש נמנע הדבר.

היו לכך שני גורמים:

אחרי מה שקרה בצידון, חשש הצבא הסורי להיכנס לערים ולהסתבך בקרבות־רחוב, בגלל אותן הסיבות ששיכנעו את צה"ל כעבור שש שנים, שלא להסתער על ביירות המערבית.

המלך הסעודי שיגר אולטימטום לסוריה, והבריח את האפט' אל־אסד לבוא מייד לריאד. המלך שלח את מטוסו הפרטי כדי להביא לשם גם את ערפאת מביירות.

שם הכתיבו הסעודים הסדר שהחזיק מעמד עד יוני 1982: נוכחות מוכרת של אש"ף בלבנון, לצד נוכחות הכוחות הסוריים, שקיבלו מנראט רישמי מטעם הליגה הערבית. המיני־מדינה של אש"ף בדרום התבססה, אך נוכחות הצבא הסורי העניקה לאסד זכות־וטו על החלטות אש"ף.

כל המהלכים האלה בוצעו בהסכמתה המלאה והבמעטרישמית של ממשלת יצחק רבין.

הסורים נכנסו ללבנון כבעלי־הברית של הפלאנגות, שהיו בעלות־הברית של ישראל. האמריקאים נתנו את בירכתם לפלישה זו, שאחד מארדיכליה היה הנרי קיסינג'ר (ראה יומן אישי). חיל־הים הישראלי שיתף למעשה פעולה במיבצע המשולב, והשלים את כיתור כוחות־אש"ף מצד הים.

בין ראש־הממשלה רבין ובין שר־הביטחון שימעון פרס התלקחה אז מחלוקת, שהיתה חלק מן ההתרוצצות המתמדת ביניהם. רבין סבר שכדאי לישראל שהסורים יגיעו עד לגבול הצפוני ממש. כך הוא טען, תהיה סוריה אחראית לשקט בגבול, והיא אכן תדאג לכך, כפי שדאגה לשקט בגבול הגולן.

אך דעת־הקהל בישראל, שלא ידעה על הקנוניה הישראלית־סורית־פאלאנגיסטית, ראתה בהתקרבות הסורים לגבול סכנה גדולה. כדי לנגח את רבין, צעקו פרס ונושא־כליו, גד יעקובי, חמס נגד הסכנה. דובר על „קו אדום", שאם הסורים יעברו אותו, יקרה אסון. לבסוף נכנע רבין. כך נוצר החלל הריק שלתוכו נכנס אש"ף — כפי שאכן ניבא רבין.

ההמשך ידוע: המצאת „הגדר הטובה" ורב־סרן סעד חדאד עלידי שימעון פרס, מיבצע־ליטאני של 1978, ולבסוף מילחמת־הלבנון.

● טבח בחסות סוריה

ד מאבק בין סוריה ואש"ף הוא בעל שורשים היסטוריים עמוקים, והוא מלווה את דרכה של התנועה הפלסטינית כימעט מתחילתה.

סוריה רואה עצמה, בתוקף עברה, הן כאפוטרופסית של העניין הלאומי הערבי, הן כאפוטרופסית של העניין הפלסטיני. לפי התפיסה הסורית, פלסטין היא חלק בלתי־נפרד משיטחה של „סוריה רבתי", כמו לבנון וירדן. בעיני הסורים, מובן מאליו שמדינה פלסטינית, כאשר תקום, צריכה להיות בת־חסותה של סוריה, ממש כמו לבנון.

תנועת פת"ח קמה בסוף שנות ה־50 בבוויית, כשאחת ממטרותיה העיקריות והמוצהרות היא לשחרר את הענין הפלסטיני מן האפוטרופסות של המדינות הערביות. על כן היתה בקוץ בשרה של סוריה כימעט מיומה הראשון.

סעיד חמאמי, אישהשלום של אש"ף שנרצח על־ידי קבוצת

צחק שמיר קרן מאושר. סוף־סוף גילה הישג ממשי אחד של ממשלת־ישראל במילחמת־הלבנון.

קבע שמיר: מיבצע שלום־הגליל גרם למרד נגד יאסר ערפאת בפת"ח. הפילוג באש"ף (שמיר אינו מבחין בין אש"ף ופת"ח) הוא הישג גדול לישראל.

כאשר נשאל על־ידי המראיין של הטלוויזיה הישראלית אם אינו חושש שמא, בעיקבות פילוג זה, יהיה אש"ף קיצוני יותר במילחמתו בישראל, השיב שר־החוץ, מי שהיה ראש המיבצעים של לח"י: אש"ף „מתון מסוכן יותר לישראל, מפני שהוא מוצא תמיכה בדעת־הקהל העולמית.

המסקנה: אש"ף קיצוני, תוקפני, טרוריסטי, המטיף למילחמת־חורמה בישראל, טוב יותר לישראל.

כך, בדיעבד, אישר שמיר את אחת המטרות העיקריות — והסמויות — של מילחמת־הלבנון.

המטרה לא היתה „להרוס את תשתית המחבלים" מפני שהם תיכננו יחד עם הסורים מילחמה בישראל, כפי שנאמר פעמים רבות על־ידי התעמולה הרישמית בעת המילחמה. המטרה היתה ברויק הפוכה: לקדם פני מיתקפת־שלום גדולה של אש"ף, שעמדה להיפתח באמצע יוני 1982.

אחרי 11 חודשים של הפסקת־אש טוטאלית בגבול הצפוני, שבהם מנע יאסר ערפאת אישית באופן מוחלט כל התקפה משטח לבנון על ישראל, היתה צמרת אש"ף מוכנה לצאת ביוזמה מדינית גדולה, שמטרתה היתה להשיג הכרה הדדית בין אש"ף וישראל, באמצעות ארצות־הברית. צוות של אש"ף, בראשות עיצאם אל־סרטאווי, ובשותפות עם ממשלת תוניסיה, הכשיר במשך חודשים את הקרקע ליוזמה זו. שבוע לפני שעמדה להיפתח באופן דרמאתי, שלח מנחם בגין את צה"ל לפלוש ללבנון.

עתה קבע זאת שמיר רשמית: ממשלת־בגין רואה